CZU: 37.014.6:37.016 **https://doi.org/10.59295/sum5(185)2025_01**

EVALUAREA CURRICULARĂ – EVALUAREA CURRICULUMULUI: CONCEPT ȘI METODOLOGIE

Vladimir GUȚU, Veaceslav BOLIEV,
Universitatea de Stat din Moldova

Abordarea sistemică/holistică a curriculumului educațional prefigurează și direcții de evaluare a acestuia: conceptuală, structurală, procesuală și a produsului. În acest sens, curriculumul se axează pe afirmația rolului prioritar al finalităților educaționale în funcție de care se structurează și celelalte componente ale paradigmei curriculare, care asigură: unitatea demersului psihocentric și sociocentric, unitatea educației și instruirii, unitatea predării-învățării-evaluării. De aici deducem și obiectul evaluării: curriculum educațional, dar și aspectele, specifice construcției curriculare în parte. Așadar, obiectul evaluării curriculumului educațional constituie paradigma conceptuală și metodologică a acestuia și dimensiunile specifice: produse curriculare, procesul de proiectare-implementare-monitorizare, structura disciplinei de studiu, finalitățile etc. Pentru prima dată se încearcă caracterizarea noțiunilor „evaluarea curriculară", „evaluarea curriculumului". Accentul se pune pe analiza diferitor criterii de evaluare a curriculumului, metodelor și modelelor de evaluare a curriculumului în ansamblu și a curriculumului scris, în particular.

Cuvinte-cheie: *curriculum, evaluarea curriculară, evaluarea curriculumului, produse curriculare, curriculumul evaluat, curriculumul predat, curriculumul proiectat.*

CURRICULAR EVALUATION – CURRICULUM EVALUATION: CONCEPT AND METHODOLOGY

The systemic/holistic approach to the educational curriculum also prefigures directions for its evaluation: conceptual, structural, processual and product one. In this sense, the curriculum focuses on the affirmation of priority role of educational purposes according to which the other components of the curricular paradigm are structured, which ensure: the unity of the psychocentric and sociocentric approach, the unity of education and training, the unity of teaching-learning-evaluation. From here we deduce the object of evaluation - educational curriculum, but also the aspects specific to the curricular construction in part. Therefore, the object of evaluation of the educational curriculum constitutes its conceptual and methodological paradigm and its specific dimensions: curricular products, the design-implementation-monitoring process, the structure of study subject, the outcomes, etc. For the first time, an attempt is made to characterize the notions of „curricular evaluation", „curriculum evaluation". The emphasis is placed on the analysis of different criteria for evaluating the curriculum, methods and models for evaluating the curriculum as a whole and the written curriculum, in particular.

Keywords*: curriculum, curricular evaluation, curriculum evaluation, curricular products, evaluated curriculum, taught curriculum, designed curriculum.*

Introducere

Evaluarea curriculumului educațional face parte din paradigma generală de concepere și dezvoltare a acestuia, o continuitate a proceselor de conceptualizare, proiectare și implementare. În acest context, evaluarea curriculumului „este interesată de colectarea evidenților pentru a descrie și formula judecăți despre valoarea sau meritele planurilor, proceselor și rezultatelor implimentării curriculumului ca bază pentru dezvoltarea și îmbunătățirea acestora" [10, p. 89-103]. Așadar, evaluarea curriculumului oferă informații necesare pentru conceptori/autori de curricula, profesori școlari, manageri educaționali, experți în curriculumul privind starea actuală și reală a funcționării curriculumului educațional, luarea deciziilor și realizarea acțiunilor pentru creșterea calității și relevanței curriculumului ca concept și proiect educațional.

Politicile de evaluarea a curriculumului fac parte din strategiile reformelor curriculare în general, și se stabilesc în raport cu diferite nevoi sociale, economice, politice și propriu zis, educaționale. Cercetarea acestui domeniu pune în evidență o multitudine de abordări și tipuri de evaluare a curriculumului

educațional. De regularizare, de orientare, de validare, de stabilire a relațiilor între obiectul evaluării și contextul educațional, între procesele și produsele curriculare etc.

Evaluarea curriculumului are un rol reglator fiind gestionată de un ansamblu de principii și criterii evaluative specifice acestui proces. Indiferent de aplicarea unui sau altui model de evaluarea a curriculumului educațional, conceptualizarea evaluării curriculumului solicită stabilirea unor fundamente teoretice și metodologice ale acestui proces. Primul aspect, care apare în acest sens, ține de abordarea curriculumului educațional ca obiect al evaluării, având în vedere că curriculumul se prezintă într-o mare varietate de ipostaze: concept, finalitate, proces, produs etc.

Al doilea aspect se referă la domeniul evaluării al curriculumului ca componentă distinctă față de curriculum sau este subsemnat acestuia, astfel încât achizițiile curriculare pot fi transferate în evaluarea acestora.

Al treilea aspect are o conexiune cu primul și se referă la statutul domeniului de evaluare a curriculumului: este un centru important cu contribuții specifice sau rămâne a fi periferic față de curriculumul și ultimul aspect este legat de relația dintre sintagma „evaluarea curriculară” și sintagma „evaluarea curriculumului”.

Abordarea acestor aspecte constituie puncte de referință, delimitări teoretice care descriu orientări specifice ale evaluării curriculare. „Pentru a înțelege curriculumul mai departe, în profunzime, trebuie să-i surprindem dinamica internă, să-i surprindem mișcările experienței educaționale, astfel încât acesta să rămână în afara problemelor pe care încearcă să le elucideze” [8, p.853].

Din această perspectivă evaluarea curriculumului se poate realiza în cadrul următoarelor dimensiuni: conceperea și dezvoltarea curriculumului, evaluarea produselor curriculare, evaluarea implementării/ funcționării curriculumului, evaluarea impactului asupra dezvoltării elevilor. Fiecare din aceste dimensiuni are obiectivele specifice, reclama, indicatori distincte și proceduri corespunzătoare de colectare, analiză, interpretare și generalizare a datelor pentru a formula judecăți de valoare.

Curriculumul educațional ca obiect al evaluării

Pentru a fundamenta un concept și o metodologie de evaluare a curriculumului educațional este nevoie de adus clarități privind noțiunea de „curriculum ca obiect al acestui proces.

Pe parcursul său istoric, conceptul de curriculum a dobândit multiple accepții în funcție de școli și curente științifice

E de menționat că la conceptualizarea și dezvoltarea curriculumului ca teorie și metodologie au contribuit: ***John Dewey*** (a introdus noțiunea experiența de învățare și a definit curriculumul ca proces interactiv între profesor și elev); ***Franklin Brobbitt*** (curriculumul este un ansamblu de experiențe de învățare explicite, directe, concepute și preconizate de către instituția de învățământ pentru a dezvolta abilitățile celor ce învață); ***Ralph Tyler*** (accentul pune pe instituția de învățământ, pe autonomia ei în materie de concepție curriculară); ***D’Hainaut*** (curriculumul este un plan de acțiune pedagogică mult mai larg ca un program de învățământ); ***Ion Negreț-Dobridor*** (abordează epistemologic evoluția conceptului de curriculum); ***Dan Potolea*** (propune un model pentagonal al curriculumului); ***Sorin Cristea*** (introduce un concept de paradigmă curriculară structurată sferic).

La etapa actuală, curriculumul reprezintă o teorie și practică educațională ce orientează și integrează în maniera sistemică multiplele și complexele interdependente dintre următoarele patru componente fundamentale și care – exprimă unitatea indisolubilă dintre acestea: finalitățile educaționale, conținuturi, strategiile de instruire, strategiile de evaluare” [1].

În acest context D.Potolea afirmă și precizează:

- conceptul de curriculum nu este monolitic, ci polisemnatic;
- definițiile curriculumului nu doar că sunt diferite, dar și conflictuale;
- curriculumul este în esență sau, în primul rând, un Proiect care are valoarea unui plan de acțiune educațională [9].

Dacă de privit un curriculum drept un Proiect educațional, atunci evaluarea acestuia poate avea în vedere următoarele aspecte:

- funcţional, procesual – ceea ce implică existenţa finalităţilor de atins, a orientării, a organizării şi a conducerii procesului de instruire şi de învăţare;

- structural – ceea ce aduce în discuţie conceptele: finalităţi, conţinuturi ale învăţării, timp de instruire (învăţare), strategii de predare-învăţare, strategii de evaluare;
- ca produs – ceea ce dobândeşte caracter concret în: plan de învăţământ, programă şcolară, manual şcolar, materiale curriculare auxiliare [12, p.12].

A. F. Tacea, aduce și altele aspecte cu referire la curriculum care trebuie de avut în vedere când concepem o metodologie de evaluare a curriculumului, și anume:
- conceptuale, definitorii;
- istorice, relative la evoluţia conceptului, la transformările înregistrate în câmpul semantic al acestuia şi, implicit, în cel operaţional;
- consensuale şi/sau conflictuale, respectiv referitoare la ceea ce a devenit „loc comun" al cunoaşterii sau la ceea ce încă stârneşte contradicţii şi controverse;
- contextuale, semnificative pentru condiţiile în care a evoluat sau în care operează conceptul;
- determinative, însumând complexul noţional care imprimă o serie de caracteristici conceptului luat în discuţie;
- potenţiale, în sensul identificării, al anticipării tendinţelor de dezvoltare, de cercetare, de schimbare, în viitor [12, p. 11].

Așadar, fundamentarea unui concept și a unei metodologii de evaluare a curriculumului școlar trebuie să se axeze pe abordarea actuală a curriculumului ca teorie și practică educațională, valorificând ideea de curriculum ca proiect educațional, care va genera evaluării atribute caracteristice, accentul fiind pus pe evaluarea produselor curriculare (planuri de învățământ, curricula (programe) pe discipline, manuale, ghiduri metodologice etc.) dar și pe evaluarea curriculumului predat-învățat-evaluat.

Dimensiuni specifice de evaluare a curriculumului școlar

Ca răspuns la aspectele abordate în introducerea acestui articol, pornim de la analiza holistică, comprehensivă, sistemică a curriculumului, identificând multiple caracteristici ale acestuia, ceea ce face dimensiunea evaluativă ca una autonomă, dar și integrantă a acestui demers. Cu alte cuvinte susținem ideea transferului achizițiilor dinspre teoria și metodologia curriculumului înspre teoria și practică evaluării curriculare, și invers (realizând feedbackul necesar). Dan Potolea [2002] concretizează această abordare de evaluare a curriculumului, din trei perspective:

Cercetarea	⟷	Evaluare curriculară
Teoria și metodologie curriculară	⟶	Funcțiile evaluării Tipurile evaluării Modele de evaluare Criterii de evaluare Metaevaluare
Proiectarea curriculară	⟶	Evaluarea proiectului curricular: *proiect*; *proces*; *rezultat*. Adoptare de decizii curriculare: *menținere*; *îmbunătățire*; *generalizare*; *renovare*; *reactualizare*; *suspendare.*

Această abordare poate fi dezvoltată și din alte perspective:

1. ***Perspectiva procesuală***

Evaluarea curriculară în cadrul următoarelor etape: *conceptualizare*; *proiectare*; *validare*; *implementare*; *monitorizarea*; *realizare a conexiunii inverse*.

2. ***Perspectiva structurală***

Evaluarea curriculumului din perspectiva structurală și sistemică presupune:
- evaluarea cadrului conceptual;
- evaluarea obiectivelor/finalităților/inputului;
- evaluarea conținuturilor;
- evaluarea proceselor (în primul rând, de predare-învățare-evaluare);

- evaluarea produselor curriculare (planul de învățământ, curricula (programe) la disciplinele școlare, ghiduri metodologice etc.

3. ***Perspectiva de evaluare a interconexiunii între diferite componente ale curriculumului:***

Evaluarea curriculumului din această perspectivă presupune interconexiunea în următoarele componente ale curriculumului: între *toate componentele*; între *obiective și finalități*; între *finalități și conținuturi*; între *cadrul conceptual și cadrul de conținut* etc.

Toate perspectivele propuse generează stabilirea indicatorilor și metodelor respective/relevante de evaluare curriculară. De fapt, perspectivele evaluării curriculare descrise constituie obiectul acestui proces. Altă întrebare în acest context ține de stabilirea diferențelor dintre „evaluarea curriculară” și „evaluarea curriculumului”. În literatura de specialitate, dar și practica educațională deseori aceste sintagme se folosesc ca sinonime. A.F.Tacea în lucrarea sa „Evaluarea curriculumului. Modele și instrumente” [12] prezintă rezultatele unui studiu comparativ privind utilizarea acestor două sintagme: evaluarea curriculară și evaluarea curriculum. Ea a constatat că sintagma „evaluarea curriculară” este folosită cu precădere în materialele care descriu oferte curriculare educaționale concrete, definite pentru perioade delimitate de timp, iar sintagma „evaluarea curriculum” este de asemenea folosită, dar nu prioritar, pentru a descrie ofertele educaționale ale diferitor instituții și pentru analiza curriculumului diferitor domenii curriculare, disciplinelor de studii. În viziunea noastră, sintagma *evaluarea curriculară* se referă la aspectele teoretice ale curriculumului, la un ansamblu de produse curriculare și nu la curriculumul la o anumită disciplină, sau la un anumit produs curricular. Pe când sintagma „evaluarea curriculumului” se referă la produsul curricular concret: evaluarea curriculumului la limba și literatura română, evaluarea curriculumului la istorie etc. În acest sens, noțiunea „evaluarea curriculară” este mai largă decât cea de evaluarea curriculumului.

Unele aspecte ale evaluării curriculare în Republica Moldova: abordare retrospectivă

Analiza evoluției „evaluării curriculare” în Republica Moldova trebuie raportat la etapele reformelor curriculumului național începând cu anii 90 ai secolului trecut.

Prima etapă (1997-2003) a fost marcată de realizarea Proiectului de reformă a învățământului general, finanțat de Banca Mondială și Guvernul Republicii Moldova.

Deși, evaluarea curriculumului educațional nu și-a găsit locul în prioritățile reformei, totuși au fost organizate activități de evaluare a programelor școlare și a manualelor școlare în funcție axate pe conținuturi și în baza analizei rezultatelor evaluării și a noului concept de curriculum centrat pe obiective au fost elaborate programele la disciplinele școlare de noua generație – numite curricula disciplinare, care la rândul lor au fost evaluate de experți naționali și internaționali și aprobate de către Consiliul Național pentru Curriculum.

Etapa următoare (2010) este etapa elaborării primei generații de curricula axate pe competențe. A fost aplicată aceeași metodologie de evaluare a curriculumului în funcție axat pe obiective și evaluarea proiectelor de curricula pe discipline școlare de o nouă generație elaborate și aprobate în cadrul Consiliului Național pentru curriculum.

La etapa aceasta a fost aplicat un model de evaluare a curriculumului axat pe nevoi de modernizare a curriculumului în funcție [4].

Anul 2019 se caracterizează ca unul în care s-a realizat reactualizarea Curriculumului Național prin elaborarea curricula la discipline școlare de a doua generație axată pe competențe. La etapa dată se introduce noțiunea de monitorizare a implementării curriculumului școlar și o metodologie de evaluare a curriculumului scris [2].

La etapa actuală (începută în anul 2024) se încearcă fundamentarea unui nou concept de dezvoltare a curriculumului Național sub egida Ministerului Educației și Cercetării, care prevede și unele aspecte ale evaluării curriculumului în funcție. Totodată trebuie de constatat că, pentru prima dată, se realizează un subprogram științific de cercetare curricuară „Teoria și metodologia modernizării și dezvoltării continue și ciclice a curriculumului școlar”, finanțat de Ministerul Educației și Cercetării.

Criterii și metode specifice de evaluare a curriculumului școlar

Deși evaluarea curriculumului în multe cazuri nu este privită ca o activitate dominantă și ca parte a dez-

voltării curriculare, există în literatura de specialitate foarte multe abordări metodologice de evaluare, în primul rând, a curriculumului scris. Autorii T.Husen și T.N. Postlethwait evidențiază următoarele criterii de evaluare a curriculumului: echilibrul, relevanța, potențialul curriculumului [5].

Primul criteriu – echilibrul curriculumului – se referă la structura, la ordinea și specificarea componentelor constituente ale curriculumului. Acest criteriu poate fi aplicat pentru curriculumul în ansamblu, dar și pentru curricula la diferite discipline de învățământ, inclusiv pentru evaluarea proceselor curriculare.

Descriptori pentru acest criteriu pot fi reprezentate astfel:

- structura curriculumului conține toate elementele/ componentele necesare, prezentate logic și consecutiv;
- curriculumul este axat pe o concepție clară și reflectă principiile învățământului modern: centrare pe elev, centrare pe competențe, centrare pe învățare activă, centrare pe valori;
- curriculumul asigură echilibrul pentru diferite discipline, între predare-învățare-evaluare, între abordare psihocentrică și sociocentrică, între tradiție și inovație.

Criteriul doi – relevanța curriculumului – reprezintă legitimitatea finalităților în relație cu concepția disciplinei predate, domeniul de referință, rigoarea științifică, culturală educațională. Aplicabilitatea a ceea ce se învață în școală la nevoile și interesele elevilor și ale societății Husen T., Poslethwait T. examinează următoarele aspecte ale relevanței curriculare: epistemologice; psihologice; etice [5].

Există o mare dificultate privind aplicarea acestui criteriu, deoarece relevanța curriculumului de fiecare dată trebuie asociat cu domeniul respectiv, sensul de referință în care este înțeleasă relevanța, cu tipul de curriculum și formă de prezentare.

Criteriul trei – potențialul curriculumului se referă la valoarea și valențele formative ale curriculumului, începând cu conceptul general și specific al curriculumului care reflectă principiile de învățare activă cu formularea coerentă și taxonomică, a competențelor generale și specifice, identificarea unităților de conținut actuale pentru elevi și selectarea activităților de învățare care asigură atingerea finalităților proiectate. Acest criteriu devine operațional cum la etapa de proiectare, așa și la etapa de implementare a curriculumului.

Criteriul patru – conformitatea se referă la racordarea curriculumului la cadrul legislativ existent și cadrul de referință al curriculumului oficial.

Criteriul cinci – pertinența se referă la respectarea structurii logice a științelor, a tehnologiilor, a domeniului, se referă la accesibilitatea și variabilitatea, finalitățile prezentate în formă de competențe.

Criteriul șase – coerența se referă la evaluarea continuității în formarea competențelor pe cicluri de învățământ și gradul de complexitate, la evaluarea coerenței între conținuturi-finalități-activități de învățare-activități de evaluare.

Criteriul șapte – aplicabilitatea se referă la gradul de acoperire a principalelor categorii de competențe specifice, accesibilitatea conținuturilor etc. În literatura de specialitate găsim și alte tipuri de criterii de evaluare a curriculumului educațional: pertinența, eficacitatea, adeziunea, fezabilitatea, designul și integralitatea curriculară.

Exista mai multe abordări şi modele de evaluare a curriculumului:

În evaluarea centrată pe decizie, se analizează curriculumul ca program educaţional prin acţiuni dezvoltate pe patru niveluri care conduc, fiecare în parte, la luarea unor decizii specifice:

- Evaluarea contextului constă în aprecierea oportunităţii finaţităţilor în raport cu nevoile sociale care au generat programul şi are ca scop luarea unor decizii de planificare referitor la relaţia de determinare dintre finalităţile şi nevoile identificate, dar şi aprecierea gradului de adecvare a finalităţilor la aceste nevoi.
- Evaluarea „intrărilor" constă în aprecierea gradului de adecvare a strategiilor prevăzute a se derula în plan organizaţional sau pedagogic în raport cu finalităţile. Această evaluare are în vedere adoptarea unor decizii de structurare prin identificarea unor noi strategii sau adaptarea celor existente la sistemul de finalităţi.
- Evaluarea procesului constă în aplicarea gradului de adecvare a strategiilor implementate în raport cu cele proiectate. Această evaluare vizează adoptarea unor decizii de aplicare a strategiilor, de operaţionalizare şi de adaptare a modului de aplicare a acestora în funcţie de condiţiile reale de implementare a curriculumului.
- Evaluarea produsului constă în aprecierea gradului de adecvare a rezultatelor obţinute în raport cu rezultatele aşteptate, adică cu finalităţile şi adoptarea unor decizii de revizuire care conduc la validarea programului curricular în ansamblul sau.

Modelul dat constituie un reper în conceptualizarea procesului şi metodologiei de evaluare întrucât:

- fundamentează un demers prin care se pune în relaţie curriculumul cu contextul în care acesta este elaborat şi implementat;
- structurează procesul de evaluare prin relaţionarea: context - obiective - strategie - produs, interdependenţa şi articularea acestor elemente fiind esenţială în proiectarea, implementarea şi evaluarea curriculumului;
- impune o distincţie clară între etapa de proiectare şi cea de implementare a unui curriculum şi evidenţiază rolul reglator al evaluării documentelor curriculare atât la etapa de proiectare, cât şi la etapa de implementare [6, p. 33-34];

Modelul „cutiei deschise” cuprinde un set de criterii de evaluare care permite formularea unor judecăţi de valoare asupra modului de adecvare şi articulare a componentelor curriculare, a curriculumului în ansamblu, la context în scopul de a lua o decizie pedagogică privind revizuirea acestuia.

Aceste criterii sunt generate de diferite tipuri de interacţiuni şi supun analizei evaluative aspecte privind: raporturile externe dintre curriculum şi context; raporturile interne dintre diferitele componente ale curriculumului [2, p. 8-9].

Se aplică pe larg și modelul criterial al evaluării curriculumului școlar care cuprinde cinci criterii: pertinența, coerența, valoarea, adecvarea, eficiența.

Evaluarea statică a curriculumului este un model dezvoltat pentru evaluarea curriculumului şcolar proiectat în Republica Moldova, printr-o acţiune realizată în două planuri [6, p. 45]:

- evaluarea curriculumului în baza unor criterii şi cerinţe prescrise;
- evaluarea inter şi trans-disciplinară în baza unei metodologii, axate pe expertiza curriculară;
- evaluarea statică are ca obiective;
- determinarea coerenţei verticale şi orizontale între componentele curriculumului disciplinar, curriculumul la nivelul ariilor curriculare şi al sistemului disciplinelor şcolare;
- determinarea dozării optime de finalități la nivel de cunoştinţe, capacităţi şi atitudini.

Evaluarea statică este centrată pe analiza componentelor curriculare şi vizează subcomponente curriculare: finalități-conţinuturi-acţiune didactică, componente care descriu cadrul de referinţă a evaluării şi delimitează direcţii de acţiune în conceperea şi desfăşurarea demersului evaluativ.

Evaluarea statică realizează analiza holistico-sistemică a calităţii curriculumului ca document şcolar şi este dominant orientată spre curriculum ca „intrare” în sistem, procesul fiind analizat numai la nivel proiectiv, aşa cum este descris prin curriculumul şcolar proiectat. În modelul de evaluare statică evaluarea de proces este realizată ca descriere curriculară, scopul fiind evaluarea coerenţei, pertinenţei şi fezabilităţii demersului de învăţare pe care curriculumul îl construieşte la nivel strategic şi tactic. Cercetarea acestui model evidenţiază dominanţa evaluării de regularizare cu deschideri spre orientare şi validare întrucât evaluarea sugestiilor metodologice, a ansamblului activităţilor de învăţare şi a componentei de evaluare este extinsă în clasă, prin analiză statistică, experiment sau observare (Tabelul 1).

Tabelul 1. Relaţia între cadrul referenţial şi funcţiile evaluării: Modelul de evaluare statică

	Funcţia evaluării / **Obiectul evaluării**	**Evaluare de regularizare**	**Evaluare de orientare**	**Evaluare de validare**
Modelul de evaluare statică	Evaluarea contextului nevoi sociale ⟷ finalități	–	–	–
	Evaluarea „intrărilor” strategii proiectate ⟷ finalități	Criteriul: coerenţă internă	–	–
	Evaluarea procesului strategii proiectate ⟷ strategii implementate	Criteriul: aplicabilitate	Criteriul: fezabilitate	–
	Evaluarea produsului rezultate ⟷ finalități	–	–	–

Informaţiile care susţin analiza şi evaluarea sunt dominant cantitative şi accentul cade pe coerenţa, aplicabilitatea şi fezabilitatea curriculumului proiectat. Evaluarea gradului de complexitate a finalităților este realizată din trei perspective: corelarea finalităților disciplinare cu obiective de tip transdisciplinar, plasarea lor în taxonomia competențelor şi determinarea indicelui de variabilitate, elemente care completează harta sinoptică, harta de dezvoltare operațională a conceptelor.

Nici unul dintre modele de evaluare prezentate nu analizează separat contextul, iar produsul este evaluat ca premisă proiectivă prevăzută în documente curriculare [6, p. 48-49].

Se sincronizează cu Modelul Static de evaluare a curriculumului, modelul propus de Worthen B. R., Sandders S. R., Fitzpatrick S. L., numit CIPP (CIPP – context, input, process product evaluation) [13, p. 99].

1. evaluarea contextului → planificarea deciziilor (Determinarea nevoilor la a căror depăşire contribuie curriculum – etapă care serveşte definirii finalităților curriculumului)

2. evaluarea inputului → structurarea deciziilor (Determinarea resurselor disponibile, a strategiilor care trebuie avute în vedere şi a planului care pare să aibă cel mai bun potenţial pentru depăşirea nevoilor, ceea ce facilitează designul procedurilor curriculumului.)

3. evaluarea procesului → implementarea deciziilor (Cât de bine a fost implementat curriculumul? Ce obstacole ameninţă succesul acestuia? Ce revizuiri sunt necesare? O dată ce aceste întrebări sunt formulate, pot fi monitorizate, controlate şi rafinate procedurile.)

4. evaluarea produsului → reciclarea deciziilor (Ce rezultate s-au obţinut? Ce trebuie să se facă cu curriculumul după derularea acestuia?)

Descrierea și concretizarea acestor tipuri de evaluare se prezintă în tabelul 2.

Tabelul 2. Principalele caracteristici ale celor 4 tipuri de evaluare propuse de Stufflebeam şi Shinkfield (1985) [12, p. 44]

	Evaluarea contextului	**Evaluarea inputului**	**Evaluarea procesului**	**Evaluarea produsului**
Obiectiv	Definirea contextului instituţional, a populaţiei ţintă şi identificarea nevoilor acesteia, identificarea oportunităţilor pentru depăşirea nevoilor, diagnoza problemelor puse în evidenţă de nevoi şi analiza privind relaţia dintre obiectivele propuse şi nevoile evaluate	Identificarea şi evaluarea posibilităţilor sistemului, a strategiilor alternative ale programului, a designului procedural pentru implementarea strategiilor, a bugetului şi a planurilor de lucru	Identificarea sau anticiparea, în cadrul procesului, a „defectelor" designului procedural ori ale implementării, acestuia, pentru a asigura informaţii pentru deciziile prestabilite şi pentru a înregistra şi analiza evenimentele şi activităţile procedurale	Colectarea de descrieri şi de analize ale rezultatelor, relaţionarea acestora cu informaţiile despre obiective, context, input şi proces şi interpretarea valorii şi a meritelor acestora
Metodă	Prin utilizarea de metode precum: analiza de sistem, ancheta, analiza de documente, înregistrări, interviuri, teste diagnostice, metoda Delphi	Prin inventarierea şi analiza resurselor umane şi materiale disponibile, a strategiilor de soluţionare şi a designului procedural, pentru relevanţă, fezabilitate şi economie, şi prin cercetarea literaturii de specialitate, a programelor exemplare, a grupurilor de sprijin (eng., advocate teams) şi prin pilotare	Prin monitorizarea barierelor procedurale potenţiale ale activităţilor şi prin menţinerea alertei în raport cu cele neprevăzute, prin obţinerea de informaţii specializate pentru deciziile programate, prin descrierea procesului propriu-zis, prin interacţiunea continuă cu activităţile personalului implicat în proiect şi prin observarea acestuia	Prin definirea de criterii operaţionale de măsurare a obiectivelor, prin colectarea de analize asupra obiectivelor de la cei implicaţi în proiect şi prin realizarea de analize atât calitative, cât şi cantitative

Luarea deciziilor în procesul de schimbare	Pentru a decide asupra a ceea ce s-a stabilit că va fi urmărit, respectiv scopurile asociate cu modalităţile de răspuns la nevoi sau utilizarea oportunităţilor şi obiectivele asociate cu rezolvarea problemelor - aspect important pentru planificarea schimbărilor necesare; de asemenea, asigurarea bazei pentru analiza obiectivelor	Pentru selectarea surselor de sprijin, a strategiilor de soluţionare şi a designului procedural, pentru structurarea activităţilor care vizează schimbarea; de asemenea, se asigură o bază pentru analiza implementării	Pentru implementarea şi rafinarea designului de program şi a celui procedural, pentru realizarea controlului procesului; de asemenea, se asigură o înregistrare a procesului propriu-zis, pentru utilizarea ulterioară în interpretarea rezultatelor	Pentru a decide continuarea, întreruperea, modificarea sau reluarea unei activităţi care vizează schimbarea şi pentru prezentarea unei înregistrări clare a efectelor (intenţionate şi neintenţionate, pozitive şi negative)

Aplicarea oricărui model de evaluare a curriculumului trece prin anumite etape:

- *Centrarea pe evaluare*. Stabilirea conceptului și a modelului de evaluare a curriculumului.
- *Colectarea informațiilor.* Specificarea obiectelor de evaluare și a instrumentelor de colectare a informației.
- *Organizarea informațiilor.* Analiza și generalizarea informațiilor.
- *Raportarea informațiilor.* Luarea de decizii cu referire la calitatea curriculumului evaluat.

Concluzii

1. Conceptul de curriculum fiind unul polisemantic, prin caracteristicile sale specifice generează referințe pentru conceptualizarea evaluării curriculumului în ansamblu și a curriculumului ca ofertă educațională concretă.

2. Sintagmele „evaluarea curriculară” și „evaluarea curriculumului” deși deseori se aplică ca sinonime, în viziunea noastră ele au semnificații diferite: evaluarea curriculară se referă la aspectele teoretice conceptuale ale paradigmei curriculare, pe când evaluarea curriculumului are ca obiect curriculumul concret, curriculumul disciplinar, produsele curriculare.

3. Cadrul conceptual este esențial pentru dezvoltarea unui model de evaluare a curriculumului în care definirea rolurilor și a relațiilor între „actori”/experți sunt elemente semnificative pentru proces de evaluare.

4. Un model evaluativ este funcțional în măsura în care promovează o viziune holistică asupra procesului de evaluare și se centrează pe măsurarea efectelor și acordă importanță interferențelor cauzale și factorilor de context care influențează implementarea/ funcționarea curriculumului educațional.

5. Adoptarea unui model privind evaluarea curriculumului necesită o construcție coerentă, într-un cadru conceptual determinat și utilizarea unei metodologii clare, armonizate cu obiectivele evaluării curriculare și a evaluării curriculumului educațional.

Bibliografie:

1. BOCOȘ, M. *Didactica disciplinelor pedagogice*. Pitești: Editura Paralela 45, 2017.
2. BUCUN, N., GUȚU, Vl. et al. *Evaluarea curriculumului școlar*. Chișinău: Lyceum, 2017. ISBN 978-9975-3157-5-3.
3. GUȚU, Vl., TURCANU, C., ȘEVCIUC, M. *Monitorizarea curriculumului școlar: concept și metodologie*. Chișinău: CEP USM, 2024. ISBN 978-9975-62-720-7.
4. GUȚU, Vl. et al. *Cadru de referință al Curriculumului Național*. Chișinău, Știința, 2007.
5. HUSEN, T., POSTLETHWAIT, T.N. *The International Encyclopedia of Education*. England: Pergamon Press, 1995.

6. NEAGU, N., ACHIRI, I. *Evaluarea curriculumului școlar proiectat*. Iași: Editura PIM, 2008. ISBN 978-606-520-263-4.
7. NEGREȚ-DOBRIDOR, I. *Teoria generală a curriculumului educațional*. Iași: Polirom, 2008. ISBN 978-973-46-0870-6.
8. PINAR, W. F., REYNOLDS, W. M., SLATTERY, P. *Curriculum Discourses* (vol.17) USA, Peter Lang Publishing, 2000.
9. POTOLEA, D. *Conceptualizarea curriculumului. O abordare multidimensională*. În: *Pedagogie. Fundamente teoretice și demersuri aplicative*. Iași: Polirom, 2002.
10. PREEDY, M. *Curriculum evaluation: measuring what we value*. In: *Middle word*, D., BURTON, N. (eds.) Managing Ing the curriculum. London: Paul Chapman, 2001.
11. STUFFLEBEAM, D. L. *Excerpts from Evaluation as enlightenment for decision making.* In: B. R. WORTHEN & J.R. SANDERS, *Educational evaluation. Theory and practice.* Belmont, CA. Wadsworth, In: B. R. WORTHEN, J. R. SANDERS & FITZPATRICK J. L. *Program Evaluation. Alternative Approaches and Practical Guidelines.* Second Edition, USA: Longman, 1997.
12. TACEA, A. F. *Evaluarea curriculumului modele și instrumente*. Editura Universității din București, 2017. ISBN 978-606-16-0886-7.
13. WORTHEN, B. R., SANDERS, J. R. & FITZPATRICK, J. L. *Program Evaluation. Alternative Approaches and Practical Guidelines*. Second Edition, USA: Longman, 1997.

N. B.: *Articolul a fost elaborat în cadrul subprogramului „Teoria și metodologia monitorizării și dezvoltării continue și ciclice a curriculumului școlar”, cod 140101.*

Date despre autori:
Vladimir GUȚU, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Șef al Centrului de Cercetări Științifice „Politici educaționale și sociale”, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0001-5357-4217
E-mail: vladimir.gutu@usm.md

Veaceslav BOLIEV, doctorand, Școala Doctorală Științe Umaniste și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0003-1930-5173
E-mail: veaceslav.boliev@usm.md

Prezentat: 20.02.2025